

Chybu dělají ti, kdož tvrdí, že církev je tu sama pro sebe. Chyby se dopouštějí ti, kdož tvrdí, že ona je tu pro svět. Ti první zakrňují ve své víře, ti druhí jdou vstříc nebezpečí, že budou světu sloužit. Církev zde je proto, aby učila nedbat na lidské nitro a na jeho náboženské choutky právě tak, jako nedbat na svět. Je zde proto, aby tu někdo byl, kdo dbá jedině na Krista Ježíše a na jeho čest a slávu. Pak se přestane ptát na to, komu je zde k užítku, protože bude ospravedlněním světa před Božím soudem a proto již k užítku tomuto světu, i tomu světu, který má podobu státu a národa, v němž církev žije.

BARTHŮV VÝKLAD NAUKY O STVOŘENÍ

J. H. Oldham

S výjimkou Německa nebylo po dobu války přístupu k cizí bohoslovecké literatuře, takže se s ní teprve teď postupně seznamujeme. To vyžaduje značně času, zvláště u rozsáhlých spisů K. Bartha. Abychom však přece mohli čtenáře informovat aspoň o takovém monumentálním díle, jako je Barthova Církevní dogmatika, jejíž první dva svazky vyšly již před touto válkou, podáváme zde zprávu o prvním svazku třetího dílu této dogmatiky z pera významného ekumenického pracovníka dr. J. H. Oldhama, jak vyšla minulého roku v *The Christian News-Letter*. E. Z.

Uveřejnění dalšího dílu mohutné Barthovy Církevní dogmatiky je významnou událostí, a to tím spíše, že se tento třetí díl zabývá naukou o stvoření. Vychází ve chvíli, kdy lidskému a ostatnímu životu na této planetě, o které křesťané věří, že je částí Božího stvoření, hrozí, že bude lidskou rukou zničen. Všem se nám s naléhavostí vtiskuje otázka, co máme věřit o smyslu a účelu světa a lidského bytí. Mnozí sáhnou s dychtivostí po tomto svazku, aby se dověděli, jaké světlo jim zde může vzejít z tak hluboké a mocné křesťanské mysli, jako je Barthova.

Účel tohoto svazku je zřejmý s jasností, která nepřipouští omylu. Chce vyložit a obhájit tvrzení křesťanské víry, nejprve, že svět, poněvadž byl stvořen Bohem, není klamem nebo snem, ale skutečností; a za druhé, že byv stvořen Bohem a Otcem Ježíše Krista, je jak ve svém bytí, tak i v jeho způsobu d o b r ý. Bůh řekl „Ano“ vůči svému stvoření. Celý svazek je přesně promyšleným a zaniceným přiznáním k této křesťanské víře. Nekompromisní výrok tohoto druhu není to, co by mnozí lidé od Bartha bývali čekali, avšak síla jeho přesvědčení o pravdě tohoto názoru je zřejmá na každé stránce.

Takovéto vyznání víry se věru může zdát překvapujícím a neuvěřitelným generaci, která prožila dvě světové války, vidí kolem sebe rozkládající se společnost a nad sebou hrozbu, že bude vyhlazena atomickou nebo biologickou válkou. Toto tvrzení je zřejmě v odporu nejen s učením velkých orientálních náboženství, nýbrž i s mnoha mocnými rysy západního pesimismu. Co nám dává právo oddati se k takovéto smělé víře?

I.

Víra ve stvoření je článkem víry

Knihy obsahuje tři hlavní oddíly, z nichž každý vykládá jednu ústřední thesi. These prvního oddílu zní: jen tehdy lze nahlédnouti, že člověk vděčí jak za své bytí, tak i jeho způsob Božímu stvoření, přijmeme-li Boží zjevení, jímž se nám Bůh dává poznat a odpovíme na ně; tedy jen skrze víru v Ježíše Krista a skrze život jím zprostředkovaný, pod vládou Stvořitele, v zakoušení jeho dobroty vůči stvoření. Nauka o stvoření je zrovna tak jako ostatní obsah křesťanského vyznání článkem víry.

Jak můžeme znát — ne předpokládat, usuzovat nebo postulovat, ale znát — s jistotou, s níž církev během svých dějin tuto víru vyznávala, že Bůh stvořil nebesa i zemi? Není to pouze proto, že zpráva o tom je v Písmu, ale proto, že Písmo od počátku do konce svědčí o Ježíši Kristu, který je jeho středem, a poněvadž vyprávění o stvoření, jako i ostatek biblického obsahu, nabývá svého smyslu z tohoto středu. Ježíš Kristus je zárukou skutečnosti jak stvoření tak i Stvořitele.

Víra v Ježíše Krista, která v sobě zahrnuje víru v Boha Stvořitele, znamená zaujetí praktického postoje, rozhodnutí. V ní uznáváme, že stvořený svět tu je, aby Bohu sloužil za scénu, nástroj a předmět jeho činnosti. Věřit v Ježíše Krista znamená žít v přítomnosti Stvořitele. V Ježíši Kristu jsme konfrontováni se Stvořitelem veškeré skutečnosti.

Jestliže život křesťana jest životem v přítomnosti Stvořitele, znamená to, že je životem, v němž skutečně okoušíme a uznáváme Boží moc nade všemi věcmi a okolnostmi. Je životem, v němž okoušíme a uznáváme Boží právo a panství nad vším stvořením. Je to život, v němž uznáváme a okoušíme Stvořitelovu dobrou vůli, náklonnosti a lásku k těm, které stvořil.

II.

Stvoření a smlouva

Thesi druhého oddílu je, že účelem a v důsledku toho i smyslem stvoření je umožnit dějiny Boží smlouvy s člověkem, které mají svůj počátek, střed i konec v Ježíši Kristu. Stvoření je nevyhnutelným předpokladem pro uskutečnění Božího účelu lásky k jeho stvoření; je arenou, která tu je proto, aby se v ní odehrály dějiny smlouvy milosti.

Všechno, co oslabuje nebo zatemňuje souvislost, která je mezi stvořením a Boží smlouvou s člověkem, podlamuje sílu tvrzení, že stvořený svět je dobrý. Jakýkoliv pokus, chápat stvořený svět mimo smlouvu, jakýkoliv pokus, rozumět mu jako něčemu, co je dáno samo v sobě, k čemu je Boží jednání s člověkem jen přidáno, nenechává nám nic podstatnějšího než pouhý subjektivní názor.

Právě tak, jako stvoření poskytuje zevnější okolí pro dějiny Božího jednání s člověkem, tak smlouva je vnitřním základem stvoření. Bůh nepoužil své moci a moudrosti, aby stvořil jakýkoliv svět, nýbrž právě takový, který by mohl být místem projevu

jeho svobodné lásky vůči lidem. Stvoření je více než jen nutnou podmínkou, zvěstováním a zaslíbením smlouvy milosti; je jejím typem a předjímá ji. Ježíš Kristus je počátek stejně jako i cíl.

Biblická zpráva o stvoření

Biblické vypravování o stvoření je obsaženo v prvních dvou kapitolách Genese. Je podáno ve formě, kterou Barth nazývá p o - v ě s t í. Většina anglických spisovatelů by patrně mluvila o biblickém mythu. Avšak Barth velmi odporuje užívání slova „mythus“, třebaže připouští, že je ještě málo dorozumění mezi vědci pokud jde o to, jaký je rozdíl mezi pojmy, jako jsou mythus, pověst, pohádka, legenda.

Slovem pověst míní Barth obraz určité, konkrétní, skutečné, předhistorické události, utvořený intuicí a poetickou obrazností. Pověst nejsou dějiny; vypravování o stvoření nemůže patřit do dějin, poněvadž vypravuje něco, co se stalo dříve než dějiny začaly. A přece je to současně vypravování o něčem, co se p ř i h o d i l o. Není to pouze výpověď o nějaké věčné pravdě.

Je hlubokým omylem předpokládati, že Slovo Boží nám nemůže být zprostředkováno pověstí. Slovo Boží k nám přichází v bibli v mnohých formách — ne pouze v jejích dějinných částech, ale i v částech naučných, meditativních, skrze zákonné předpisy, epigramy, lyrikou a mnohými jinými způsoby. Rozhodující je, že ve všech těchto formách a skrze ně nalézáme Boha, že nás v nich sám se sebou konfrontuje a na nás se obrací.

Barth netrvá pouze na tom, že vypravování v Genesi nejsou dějiny, ale pověst, on také uznává, že toto vypravování obsahuje mnoho lidského. Autoři vypravování byli podmíněni svým časem a okolím, také jejich představivost měla své hranice a vady. Poklad zjevení je zde, jako vždy, zprostředkovan v hliněných nádobách. Je to skrze toto lidské medium, podrobené v každém bodě možnosti bludu a omylu, jímž se Bůh rozhodl zjevit. A přece právě tam, kde lidské je nejzřejmější a nejvíce ruší, bude moudrý vykladač postupovat nejopatrněji a nejuctivěji, tak aby nešel mimo Slovo Boží, které se zde ozývá skrze tak křehké nástroje. Proto téměř polovinu Barthova svazku zaujímá úzkostlivé zkoumání textu dvou prvních kapitol Genese; každé jejich rčení a obrat větný je vážen, aby se ukázal celý jeho smysl.

Skutečný div biblického vypravování o stvoření spočívá v tom, že v něm vidíme lidi, v míře odpovídající jejich schopnostem vnímání a představivosti, konfrontované se skutečností Božího zjevení, v kterém se nám Bůh dává sám poznat. Skrze obsah této pověsti shledal israelský člověk, že je konfrontován s Bohem, Pánem, Stvořitelem nebes a země. O tomto setkání podává svědectví ve vypravování o stvoření. Jen prostřednictvím obrazotvornosti mohl toto setkání zakusit. Rozhodující není, že toto setkání je podáno ve formě obrazotvorné, ale že obrazotvornost má právě tento obsah. Proč neputovala obrazotvornost israelského člověka nevázaně širošířmi poli mythu? Jak to, že se zde, a jedině zde,

a ne v babylonské nebo egyptské obrazotvornosti, setkáváme se skutečným Stvořitelem? Toto je, co odlišuje biblické vypravování naprosto od ostatních zpráv o stvoření světa, které se mu na povrchu tolik podobají. Tato naprostá odlišnost je plně zřejmá ovšem jen těm, kdo trvají pevně na souvislosti mezi biblickým vypravováním o stvoření a smlouvou milosti a sami jsou účastníky smlouvy.

Biblické vypravování a přírodní věda

Barth říká v předmluvě, že mnozí čtenáři budou patrně zděvi, proč v tomto díle nečiní žádného pokusu vyrovnati se s otázkami přírodní vědy, které jsou tu na dosah ruky. Sám se z počátku domníval, že se jim nebude moci vyhnout, až si ujasnil, že pro to, co má bible a křesťanská církev na mysli, když mluví o stvoření, nemají otázky, námitky, ani podpora se strany přírodní vědy žádné průkaznosti. Proto, zatím co velká část jeho knihy se zabývá „naivní“ pověstí Genese, neobsahuje jeho kniha ničeho z apologetiky nebo polemiky, jak by mnozí čtenáři očekávali. Přírodní věda má zcela volné pole pro své bádání vně toho, co theologie popisuje jako dílo Stvořitele a theologie se může a musí svobodně pohybovat tam, kde přírodní věda, pokud je jí skutečně a není nějakým druhem pohané gnose, naráží na své hranice. Barth při tom připouští, že jsou mnohé skutečné a vědecké otázky, kterými se mohou zabývat druzí, aby byla určena povaha a omezení ohlasí theologie a přírodní vědy a jejich vzájemná hranice.

Člověk

Křesťanská nauka o člověku bude thematem dalšího svazku, který je již téměř připraven pro uveřejnění a v tomto tedy není o ní jednáno v celé šíři. Avšak, co se zde říká o člověku, posiluje a dává plnější obsah hlavnímu tvrzení o vztahu mezi stvořením a smlouvou milosti.

Jak rozumí Barth slovům „Učiňme člověka k obrazu našemu, podle podobenství našeho“? Zvláštní důležitost, kterou přikládá spisovatel Genese konečnému stupni stvoření, je zřejmá z užití nového způsobu vypravování; na místě neosobního „Budiž světlo“, „Vydej země“, radí se zde Bůh sám se sebou. Až dosud vše, co bylo stvořeno, bylo bytí jiné než Bůh a odlišné od Boha, nebyl zde však někdo druhý jako protějšek Bohu. Ostatní stvoření má své bytí vedle Boha a ve vztahu k Bohu, ale člověk je bytost, která existuje jako protějšek Bohu a pro Boha, ve vztahu Já k Ty.

Člověk není Bohu podoben pro nějakou svoji vlastnost. Je proto marno ptát se, v jakém zvláštním rysu nebo postoji tato podobnost záleží. Tkví v skutečnosti, že Bůh člověka stvořil, aby mu byl společníkem, o s o b o u, se kterou může vstoupit do jednání a mít s ní styky.

Právě tak, jako člověk je tímto protějškem, má tuto moc dorozumět se, tuto schopnost oslovit a dát odpověď ve svém vztahu k Bohu, tak také i ve svém vztahu k ostatním lidským by-

tostem. Podobnost mezi Bohem a člověkem spočívá v tomto vztahu mezi osobami, v odpovědi, kterou dává Já nějakému Ty.

Autor biblického vypravování ve své zprávě o vrcholném aktu stvoření nečiní žádné zmínky o člověkových rozumových a mravních schopnostech. Není tu o něm zmínky jako o rozumné bytosti. Všechno, co nám o něm spisovatel říká, je, že „muže a ženu stvořil je“. Rozdíl v pohlaví je jediným rozdílem, který patří k podstatě člověkově. Rozdíly typů a skupin, kmenů a ras nejsou základní. Člověk existuje jako člověk ne v osamocenosti, ale v podvojnosti muže a ženy. Ve svém vztahu k Bohu je nedělitelně spojen s někým jiným svého druhu. V druhém vypravování o stvoření v Genesi Bůh prohlašuje: „Není dobré člověku býti samotnému; učiním jemu pomoc, kteráž by při něm byla.“ V lidském poměru mezi mužem a ženou máme veliký vzor a základní formu všeho styku mezi člověkem a Bohem a mezi člověkem a ostatními lidmi. Co tvoří podstatu jeho lidství je, že existuje ve společenství — ve vzájemné závislosti muže a ženy.

III.

Boží „Ano“ vůči stvoření

Když byl větší část svazku věnoval vztahu mezi stvořením a smlouvou, obrací se Barth v závěrečné části, k úvaze o stvoření samotném. These této závěrečné části je, že dílo Božího stvoření uzavírá v sobě „Ano“ Božího souhlasu vůči tomu, co Bůh stvořil. Stvoření je činem Boží dobré vůle, výrazem Boží dobroty.

To znamená v prvé řadě, že stvořený svět je skutečný. Této jistoty nám nedá naše vlastní vědomí nás samých nebo světa. Můžeme najít silné a přesvědčující důvody ve vlastním vědomí pro víru, že my sami a svět kolem nás jsou skutečné a že Bůh existuje. Avšak mnoho schopných myslí mělo o tom pochybnosti a věřilo, že svět je pouhým jevem. Pouze když se setkáme s Bohem a slyšíme ho, jak k nám mluví, tu víme s naprostou jistotou, že je skutečný a že my sami, ke kterým mluví, jsme také skuteční a že nás umístil ve skutečném světě. Když se nás toto poznání zmocní, máme neotřesitelnou jistotu a náš postoj může být pouze postojem vděčné radosti a jásoty nad jsoucností Stvořitele. Je to křesťanské zjevení, v němž toto poznání nabude svého nejsilnějšího potvrzení a dovršení. V dobrém poselství Ježíše Krista, který nám zjevuje milostivého Boha, máme konečnou, nepohnutelnou jistotu o skutečnosti jak stvoření tak i Stvořitele.

Na druhém místě Boží „Ano“ vůči stvoření znamená, že Bůh je ospravedlnil, prohlásil je za správné a dobré.

Optimismus světský a křesťanský

Velmi málo je v tomto svazku činěn pokus vyrovnat se s alternativami křesťanského názoru. Několik stránek je věnováno zkoumání učení Schopenhauerova, jako významného zástupce moderního pesimismu. Barth se však více zajímá o filosofický optimismus první části 18. století, který ve svém výkladu světa jako podstatně dobrého přibližuje se nejvíce biblickému učení

o dobrotě stvoření. Těto paralele k biblickému učení je věnováno ve formě exkursu malým tiskem posledních 30 stran svazku.

Předním zástupcem optimismu 18. století byl filosof Leibnitz. Tento optimismus byl založen na křesťanském theismu a jeho jazyk byl často nerozeznatelný od jazyka orthodoxní křesťanské theologie. Pro Leibnitze rozhodujícím důvodem, proč máme být zcela spokojeni s přírodou a osudem, jest, že jsou determinovány Bohem, v němž jsou spojeny všechny dokonalosti a který jedná vždy nejdokonalějším a nejvíce žádoucím způsobem. Z toho následuje, že svět, který existuje, je nejlepším z možných světů. Leibnitz rozpoznal existenci zla, ale odmítl uznat, navzdory naší neschopnosti je vyložit, že zlo je konečnou a neřešitelnou hádankou.

Tento optimistický pohled na svět byl vypracován Leibnitzovými následovníky v knihách, které si vzaly za úkol ukázat v jednotlivostech, jak příroda po všech stránkách nese svědectví všemohoucnosti, moudrosti, dobroty a spravedlnosti Boží. Většina této literatury se jeví modernímu čtenáři nesnesitelně nudnou. Nicméně však nalézáme zde v protivě k zahořklému a netečnému postoji, charakteristickému pro jiná období dějin a vyjádřenému v zlomyslných úšklebcích a grimasách Voltairových, pevnou důvěru, že stvořený svět je ve své nynější existenci dobrý. Je překvapující, když nalézáme necelé století po zpusťování třicetileté války, ustálenou, převládající náladu vděčnosti za svět a oslavu jeho Stvořitele. Skutečnost, že tento stav mysli byl dějinně podmíněn a že po zemětřesení v Lisaboně r. 1755 ustoupil stavům mysli zcela jiného druhu, není zárukou, že by se nemohl jednoho dne vrátit. V každém případě je to něco, co by křesťanská theologie měla brát velmi vážně, poněvadž se to tak velice podobá tomu, co by mělo být křesťanskou rozkoší a radostí v díle Boha Stvořitele.

Nicméně tento optimismus 18. stol. měl své vážné nedostatky. Nejnápadnější z nich byl, že temnějších stránek života nebylo z velké části dbáno, nebo byly odvyšvětlovávány. Skutečností zla, hříchu a smrti nebylo nikdy plně čeleno. S tím šel určitý nedostatek jistoty kladného ocenění světa, vedoucí k přehnanému důrazu. Jaký je výklad této zvláštní, ale neklamné slabosti toho, co bylo v optimismu 18. stol. nejsilnější? Zřejmě to spočívá v tom, že tento úsudek byl konec konců úsudkem člověka o sobě samém a o jeho okolí. Mezi optimismem 18. stol. a křesťanskou vírou je přes všechnu nápadnou podobnost základní rozdíl. Oba rozpoznaly, že je třeba činit jasnou volbu mezi dobrými a zlými stránkami světa a tuto správnou volbu také učinily. Zřejmým základem této volby byl nadto apel na jméno Boží. Ale myšlení se tu pohybovalo ve skutečnosti v kruhu. Představa Dokonalé bytosti byla závěrem odvozeným z člověkova vlastního pozorování a úsudku o světě a byla pak použita, aby se ukázalo, že tento úsudek musí být nutně pravdivým. Bůh nebyl v tomto uvažování rozhodujícím a atheistům nebylo později nikterak nesnadné vésti spor o to, že myšlenka Stvořitele je tu nadbytečnou. Tento optimismus měl ko-

řeny v člověkově sebedůvěře a mohl žít jen tak dlouho, dokud tato důvěra zůstala neotřesená.

Jestliže člověkově sebedůvěra není dostatečným základem, na kterém by mohla spočívat víra, že stvoření je dobré, jaký jiný základ je tu pro takovou víru? Odpověď nalézáme, jak Barth prokazuje jakoby jedním úderem kladiva za druhým, v úzké a nedělitelné souvislosti mezi stvořením a smlouvou milosti. Odstraňme zjevení v Kristu a nemáme platného důvodu, abychom věřili, že stvořený svět je dobrý. Vyzývat dobrého Boha bez ohledu na toto zjevení nemůže být ničím jiným než ujišťováním o pravdě, platnosti a autoritě našeho vlastního přání, hodnocení a jistoty.

Tvrzení Genese, že Bůh viděl, jak všechno, co učinil, je dobré, nesmí být vykládáno bez ohledu na souvislost, v abstraktním smyslu, jako nějaký popis všehomíra. Stvořený svět, jak právě existuje, je dobrý, poněvadž je ve své podstatě a struktuře pravým místem a pravým nástrojem pro dílo Boží, které má svůj počátek, střed i cíl v Ježíši Kristu.

Stvořený svět má nepochybně co by mohlo být nazýváno jeho jasnou stránkou. Přímá, imanentní dobrota je zcela jistě částí jeho skutečnosti. Křesťanům není pouze dovoleno, nýbrž přikázáno, aby se z něho radovali. Ne ti, kteří se smějí a jsou šťastni, mají se cítit zahanbeni před Boží svatostí, ale ti, kteří se smíchu brání a ještě více ti, kteří se v hořké ironii posmívají. Avšak stvořený svět má také svou temnou stránku — svůj bezútěšný stav, to, jak je zřejmě beze smyslu, své omezené možnosti, nehody, úpadek, své trápení a bídu. Bezvýhradné přiznání toho všeho je žádáno na těch, kdo jsou konfrontováni Stvořitelem v jeho zjevení, kterým se dává poznat. Nebrali bychom život vážně, kdyby nás Boží zjevení nepřipravilo, abychom byli právi celé skutečnosti a vyznali, že je dobrá nejen částečně, ale ve svém celku. Zjevení, v němž se Bůh dává poznat, současně potvrzuje i překonává o bě stránky života, jak je poznáváme ze zkušenosti. Potvrzuje skutečnost obou, avšak není na některou vázáno ani na ní nezávisí. Ve vtělení si Bůh přivlastnil celou lidskou zkušenost. Poněvadž ve své vlastní osobě pil pohár obou těchto stránek bytí, není ani nám ponecháno, abychom se vzdálili světa, ať již v jeho radosti či v utrpení. Nemusíme sami zápolit s protikladem a přemáhat jej. Byl nesen a přemožen za nás. Jaký smysl má stvoření samo o sobě, bez důvěry, že je zde za účelem smlouvy a ve smlouvě mezi Bohem a člověkem?

Zatím co zjevení Boha potvrzuje a zdůrazňuje tyto dvě stránky světa, nepředstavuje je jako neměnné součásti v složení světa, držené navzájem v trvalé rovnováze. Boží účast v utrpení a v smrti jeho stvoření není věčná, ale byla přechodná. Kristus, vstav z mrtvých, již více neumírá. Žije nyní věčně, ne pouze jako Bůh, ale jako člověk, na jehož stvořené přirozenosti se podílel. Zde je řečeno konečné slovo a dokonalost stvoření je nyní zřejmá.

Křesťanská víra a moderní mysl

Co bylo řečeno, může nám dát jakési ponětí o směru Barthova myšlení. Žádný zhuštěný přehled nám však nemůže dát představu o mohutnosti a síle výkladu. Avšak i nárys Barthova postoje nemůže nevzbudit otázky v myslích mnohých čtenářů.

Barth uvědoměle upouští, jak bylo již zaznamenáno, od jakékoliv diskuse o vztahu mezi křesťanskou naukou o stvoření a závěry přírodní vědy. Avšak otázka, se kterou se setkáváme dnes, je širší a hlubší než vztah mezi biblí a přírodní vědou. Je to celý křesťanský názor, který je v konfliktu s moderním způsobem myšlení. Pro křesťana Boží činy ve stvoření a vykoupení jsou posledními základy lidského života a dějin. Pro moderní mysl křesťanství, i když je jakkoliv významné, jest jen epizodou v kosmickém a dějinném procesu, jehož poznání máme z jiných pramenů než z křesťanského zjevení. Toto poznání dává rámec, do kterého musí křesťanství zapadnout. Následek toho je, že křesťané dnes trpí rozpolcením myslí. Vedoucí křesťanský myslitel řekl, že moderní křesťan neexistuje. Jsou moderní lidé, kteří žijí ve shodě s myšlením své doby a kteří jsou také křesťany a jsou křesťané, kteří žijí ve skutečném současném světě, což je možno jen tak, že přijmou za své mnohé z jeho předpokladů a spokojí se s nimi. Avšak žádná mysl nebyla dosud schopna spojit uspokojivě oba tyto druhy pohledu na svět.

Barth viděl s neporovnatelnou jasností nebezpečí, že křesťanství může být oloupeno o svoji podstatu přizpůsobením, ať uvědomělým či neuvědomělým modernímu myšlení. Není-li křesťanství ničím více, než vysvětlivkou k tomu, k čemu se člověk může přiblížit také vlastním poznáním, přestává být důležitým. Barth povstal, aby tomuto nebezpečí čelil. Nikdy se nezvedl srdnatější bojovník. Jestliže říká ve své předmluvě, že čtenáři nenajdou v tomto svazku žádné polemiky, není toto tvrzení zcela přesné. Jeho pojednání o moderním filosofickém optimismu a filosofickém pesimismu je mistrovské. Nejvíce přesvědčuje, když lidi nutí ven ze všech polovičatých útulků a útočišť, která se nedají držet. Nenechá nás v žádné ilusi, kam se nakonec dostaneme, jestliže, vědomě nebo nevědomě, učiníme spíše člověka než Boha a jeho zjevení sebe sama svým východiskem.

Pokud jde o otázku, jak uzdravit rozpolcené vědomí těch, kteří jsou obojím, křesťany i moderními lidmi, Barth nám neposkytne mnoho přímé pomoci. Veliká služba, kterou nám prokazuje, spočívá v tom, že nás nutí uvědomit si celý dosah křesťanské víry a že bez oddechu odhaluje zmatek a nejistotu, do které se lidská mysl dostane, když tato víra je popírána. Výzva, se kterou se na nás jeho kniha obrací, je patrně nejlépe vyjádřena větou: „Zdá se, jakoby konec konců nebylo jiné volby, než mezi ateismem a vírou ve zjevení, ve kterém se nám Bůh sám dává poznat.“

Přeložil E. Zelený.